

hvilke tilretninger, forenklinger og eventuelt omskrivninger der blev foretaget senere. Hvor mange sagn og myter bygger på tilsendte manuskripter fra eskimoiske optegnere? Knud Rasmussens har som rejseberetter et så godt navn, og hans store rejsebøger er så elskede, at han sagtens kan tåle, at eftertiden går hans humanistiske forskning efter, for at blive klogere på, hvordan den er blevet til. Først på den måde kan man placere ham i forhold til tidens andre berømte folklorister.

Flere emneområder er mindst lige så relevante at få belyst, fordi de anskueliggør, hvordan opfattelsen af faglig relevans og autenticitet altid dannes i menneskelige, historiske sammenhænge. Kirsten Hastrups bog er en vidtrækkende afhandling, som berører mange andre aspekter af den arktiske forskning og Rasmussens liv, end hvad der kan fremdrages i en kort anmeldelse. Og værket sætter mange refleksioner i gang. Alene det store og gode billedmateriale kan ikke undgå at få læseren til at fundere over, hvad og hvem der fotograferes og med hvilken hensigt. Forlaget har forstået at præsentere både tekst og billeder på en eksklusiv måde, som sjældent bliver humanistiske studier til del, og i betragtning af det rige udstyr har Carlsbergfondet sørget for, at den store bog er yderst rimelig i pris.

Palle Ove Christiansen

HENRIK KNUDSEN: Videnskabens mand. Fysiologen, formidleren og forskningsaktivisten Poul Brandt Rehberg. Aarhus 2010, Aarhus Universitetsforlag. 412 s. 398 kr.

Bogen er vanskelig at anmelde, fordi læsningen ikke som vanligt har ført til en klar holdning til stoffet, der kan lægges ind i vurderingen af værket. I stedet for at øge mit engagement i emnet har bogen dæmpet det – og skuffelsen bliver så meget desto større, fordi jeg var ret begejstret, da jeg hørte om udgivelsen og så frem til at få bogen i hånden. Det skal på den anden side understreges, at bogen har sine positive kvaliteter, som udspringer af, at forfatteren er en særdeles kompetent historiker. Han har et højt begrebsligt beredskab og er tydeligvis meget velbevandret i dansk historie i det 20. århundrede. Der er ingen tvivl om, at bogen har krævet et stort gravearbejde, mange kildestudier og en evne til at holde tungen lige i munden under afvejningen af, hvad der skulle medtages i denne omfattende biografi. Problemet ligger i det overordnede resultat af bestræbelserne: Efter læsningen ved jeg simpelthen ikke ved, hvad jeg skal bruge bogen til; hvad det er for pointer, forfatteren vil udlede af stoffet; og hvem der vil have glæde af at læse værket.

Bogen handler om Poul Brandt Rehberg (1895-1989), som fra 1945 og tyve år frem var professor i dyrefysiologi ved Københavns Universitet. Hans videnskabelige speciale var nyrens funktion – et område, som han koncentrerede hele sit virke om, indtil han fik sit professorat. I modsætning til sin forgænger, August Krogh, mistede Rehberg både sin videnskabelige kreativitet og lyst til grundforskning med alderen. Til gengæld kunne han noget andet. Han opfattede det som professor som sin fornemste opgave at være fundraiser og dermed sørge for instituttets produktivitet, selvom han ikke selv bidrog direkte til denne. Som pensionist endte han på den modsatte side af bordet og var med til at dele penge ud til forskningen gennem bestyrelsen i Carlsbergfondet. Forfatteren viser også, hvordan Rehberg var en betydningsfuld aktør i sammenlægningen af Carlsberg Bryggerierne og De Forenede Bryggerier (Tuborg) i 1970.

Værkets kerne er imidlertid Rehbergs forskningspolitiske aktiviteter. Efter at have været aktiv i modstandsbevægelsen og have overlevet tortur og bombardement i Shell-huset blev Rehberg efter krigen en form for videnskabelig koldkriger, der var formand for fredsbevægelsen Een Verden, videnskabelig konsulent i NATO og Bohrs efterfølger som formand for Atomenergikommisionen.

Rehberg voksede op i en radikal familie, og det politiske engagement var lige så vigtigt for ham som det videnskabelige. Dette er forfatterens udgangspunkt for biografien – at skrive en såkaldt symmetrisk biografi, som giver lige plads til det videnskabelige og det politiske menneske, og som fremlægger det videnskabelige og politiske indhold som lige værdige, om end grundlæggende forskellige. Det er også vigtigt for forfatteren, at værket – den foreliggende biografi – ligner manden. Selvom Rehberg nok var en kendt medieperson i sin samtid, så var han også et privat menneske, og følgelig er der næsten ingen glimt af privatmanden Rehberg i bogen. Det er på sin vis et rimeligt argument; konsekvensen er bare, at det netop får hovedpersonen til at fremstå som den nørd, forfatteren prøver så hårdt at overbevise læseren om, han *ikke* er. Det billede, vi får at se, viser Rehberg som en person, der hele tiden er i gang med noget seriøst – forskning, administration, politiske diskussioner, rådgivning og pengeuddeling. Måske er det ikke relevant for forfatterens pointer – eller måske er det! – jeg får i hvert fald aldrig en fornemmelse af at kunne række ud og røre den biograferede. Rehberg er ikke til stede som person, kun som princip. Han virker frygtindgydende rationel og handlekraftig, men den politiske passion, som må have været med til at drive værket, kommer desværre ikke ud gennem bogen.

Forfatteren bruger et par kapitler på loyalt at give læseren indblik i Rehbergs nyreforskning, men jeg må tilstå, at på trods af et tidligere liv som kemiker og lidt af en ekspert i August Krogh, så forstår jeg fortsat ikke, hvordan nyrerne fungerer, hvad Rehberg egentlig bidrog med i nyrefysiologiens kognitive udvikling, og da slet ikke, hvorfor jeg som historiker skal bruge tid og energi på at prøve at forstå det. Kapitlerne giver måske mening for fysiologer med en særlig interesse for deres fags historie, men Rehbergs fagfæller er næppe bogens primære målgruppe!

Herefter følger bogens bedste kapitel, om tiden i modstandsbevægelsen, som er elementært spændende, og dernæst fire tematiske kapitler om rollen som fundraiser (institutleder), forskningspolitisk motivator, militærvidenskabelig rådgiver og formand for Carlsbergfondet. Uden et opsummerende, konkluderende kapitel slutter biografien med den triste pointe, at Rehberg var stort set glemt, da han døde i 1989, og det samme var hans initiativer og bedrifter.

Teknisk set er det en nydelig bog, selvom jeg personligt ikke bryder mig om den nærige referencestil og de store forventninger til, at jeg præcis kan huske, hvem en person er, som er nævnt mange sider tidligere, og til at jeg ved, hvor Dantes Plads ligger, og hvordan Rask-Ørsted Fondet var organiseret. Billedreferencerne er så upræcise, at det vil tage lang tid for andre at genfinde billederne; og så er det selvfølgelig lidt sjusket at bruge to forkortelser for samme råd og kun medtage den ene i listen over forkortelser.

Jeg tror, det havde løftet bogen, hvis forfatteren havde brugt kræfter på at hjælpe læseren til at opnå en form for overblik over historien. Bogen mangler, kort sagt, at forfatteren får kringlet sig ud af fortællingens labyrinth og op i helikopteren, så han kan give læseren *the big picture* og inden for dette udpege de centrale seværdigheder. Historien lukker sig meget som sig selv, og det bliver svært at gennemskue, hvad den faghistoriske læser skal tage med sig. Forfatteren skriver, at værket for ham har to formål (s. 13). Det første er at »trække en interessant person ud af historiens skygge«; dette er nogenlunde lykkedes – selvom jeg ikke er fuldt ud klar over, *hvorfor* han skulle trækkes ud. Det andet er at »bidrage til den helt nødvendige diskussion om forskningens rolle i samfundet«. Jeg er helt enig med forfatteren i, at dette er et både interessant og nødvendigt emne, som fortjener kvalificering. Men så burde forfatteren have brugt plads på at demonstrere, *hvordan* denne biografi bidrager til diskussionen, i stedet for blot at vise Rehbergs virke frem og sige »se!«. For hvad er det, læseren kan bruge fra bogen i en

diskussion af forskningens samfundsmæssige rolle – her 40-50 år senere og i en ganske forandret verden? Og hvor er det, vi som historikere bør begynde at grave, hvis vi vil kvalificere diskussionen? Vel kan vi lære af historien; men et eksempel, hvor detaljeret det end er, bringer os ikke videre, medmindre det bliver tydeligt fortolket, hvilket ikke sker i denne bog.

Anita Kildebæk Nielsen

ALLAN BORUP: Demokratisierungsprozesse in der Nachkriegszeit. Die CDU in Schleswig-Holstein und die Integration demokratieskeptischer Wähler. Bielefeld 2010, Verlag für Regionalgeschichte. 283 s. 24 EUR

Wissenschaft ist ein internationales Geschäft. Eine allgemeine Verständigung in den Bereichen der Medizin, der Technik und der Naturwissenschaften ist relativ leicht, da Problemstellung, Beweisführung und der kommunikative Austausch kongruent sind. Anders ist es bei den Geisteswissenschaften; diese sind bei aller Internationalität im Grunde doch auch national bestimmt: Jede Geisteswissenschaft hat, bedingt durch ihre nationale Herkunft, einen bestimmten Bezugsrahmen, eine Wertigkeit der Themen und einen Urteilsraster, die nur ihr eigen sind. Das schließt natürlich nicht aus, dass Geisteswissenschaftler sich mit Themen befassen, die zu bestimmten Themenkreisen anderer Nationen gehören. Im Gegenteil – die Vorteile liegen auf der Hand: Der Blick ist freier und ungebundener, die Bindung an gegebene Deutungszusammenhänge ist lockerer und die in der Wissenschaft notwendigen, aber zu kennzeichnenden Werturteile können freier sein.

Um eine solche von einem ausländischen Kollegen verfasste Arbeit handelt es sich auch bei dem Buch von Allan Borup: Demokratisierungsprozesse in der Nachkriegszeit. Es ist eine Dissertation, die das SAXO-Institut, Abt. Geschichte, an der Universität Kopenhagen im Mai 2008 als Dissertation angenommen hat. Es spricht für die Offenheit der dänischen Forschung, dass diese Arbeit zustande gekommen ist im Rahmen des dänischen Forschungsprojekts »Deutschland in Europa nach 1945«. Die ursprünglich dänischsprachige Dissertation wurde von Detlef Siegfried wissenschaftsangemessen übersetzt.

Nun herrscht an Darstellungen zur Geschichte der CDU in Schleswig-Holstein – jedenfalls zu dem ersten Jahrzehnt ihres Bestehens – kein Mangel (Wieck, Heitzer, Mosberg, eigene Aufsätze des Rezensenten). Aber dies sind alles Darstellungen meist zur Organisationsgeschichte,